

1 MAYIS 1976

25 Mart 2021

Yıldırım Koç

İşçi sınıfının uluslararası birlik, dayanışma ve mücadele günü olan 1 Mayıs'ın kutlanması hep tartışmalı oldu. 1925 yılından 1975 yılına kadar 1 Mayıs'ı genellikle sosyalistler küçük ve gizli toplantılarla kutladılar. Bu yıllarda 1 Mayıs öncesinde "tescilli komünistler" karakollara götürülür ve 1 Mayıs gününü karakolda geçirirlerdi. DİSK yönetiminde belirleyici konumdaki Türkiye Komünist Partisi'nin çabaları sonucunda, 1 Mayıs ilk kez 1976 yılında Taksim'de görkemli bir mitingle kutlandı. Ben de bu tarihte Maden-İş'teydim ve 1 Mayıs günü DİSK görevlisi olarak bize ayrılan bir "Anadol-böcek" ile Beşiktaş-Taksim hattında kortejin düzenlenmesinde çalıştım.

1 Mayıs, 1925 yılından 50 yıl sonra, ilk kez 1975'te, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi tarafından yasal ve kitlesel bir biçimde kutlandı. TSİP'in yayın organı **Kitle**'nin 22 Nisan 1975 günlü sayısında ilk sayfada, "1 Mayıs İşçi Bayramıdır" başlıklı bir yazı yayımlandı. Yazıda şöyle deniliyordu: "1 Mayıs bütün dünyada işçilerin bayramıdır. 1 Mayıs Perşembe günü, bütün ülkelerin işçileri, uluslararası birlik ve dayanışmalarının sembolü olan bayramlarını kutlayacaklardır." (**Kitle Dergisi**, Sayı 56, 22 Nisan 1975, s.1) **Kitle Dergisi**'nin 29 Nisan 1975 günlü sayısı, 1 Mayıs özel sayısı gibiydi. İlk sayfada, "Bugün 1 Mayıs, Bütün Ülkelerin İşçileri Birleşin!" sloganı yer alıyordu. Büyük puntolarla dizilmiş kısa yazıda, Bahar Bayramı'na karşı çıkılıyor, "1 Mayıs, işçi sınıfımıza ve bütün ülkelerin işçilerine kutlu olsun," deniyordu. Gazetenin üçüncü sayfasında da, TSİP'in 1 Mayıs bildirisi yer alıyordu. (**Kitle Dergisi**, Sayı 57, 29 Nisan 1975, s.1, 3)

TSİP, İstanbul'da Tepebaşı'nda binlerce işçi ve gencin katıldığı 1 Mayıs kutlaması gerçekleştirdi. Ayrıca Bursa'da yüzlerce işçinin katıldığı bir kutlama toplantısı yapıldı. (**Kitle Dergisi**, Sayı 58, 5 Mayıs 1975, s.1) Bu toplantıya DİSK yöneticileri katılmadı.

TSİP, bu kutlamayı 1977 yılındaki 1 Mayıs kutlamaları öncesinde şöyle hatırlattı: "Yarım yüzyıldan sonra, ilk kez 1975 yılındaki 1 Mayıs'da İşçi Bayramı bir kitle toplantısıyla kutlanmıştır. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi üyeleri yaklaşık olarak 7 bin kişinin katıldığı bir kapalı salon toplantısı düzenleyerek sıkıyönetim altındaki İstanbul'da ve MC'nin iktidara geldiği, karşı-devrimin azgınlaştığı günlerde bu gerici burjuva çemberini yüreklice kırmışlardır. TSİP yöneticileri o toplantı nedeniyle hâlâ mahkemededirler." ("1 Mayıs, İşçi Sınıfının Birlik, Mücadele ve Dayanışma Gününde Sosyalizmin Bayrağını Yükseltelim," **Kitle Dergisi**, Sayı 157, 25 Nisan 1977, s.16)

TSİP'in 1975 yılındaki kitlesel kutlamasının ardından, 1 Mayıs'ın büyük bir mitingle kutlanması, TKP'nin ve DİSK'in Türkiye'ye armağanlarının başında gelmektedir. Bu kutlamanın yapılmasına DİSK'in ikna edilmesini sağlayan güç Türkiye Komünist Partisi'dir. TKP, böylece, DİSK aracılığıyla 1 Mayıs'ın kutlanması konusunda çok cesur bir adım atarken, bu sayede gücünü ve etkisini de artırmıştır.

Eski TKP'lilerin anlatımlarına göre, 1 Mayıs kutlamalarındaki gövde gösterisine kadar, TKP yöneticilerinin Sovyetler Birliği'nin gözünde fazla bir etkisi ve itibarı da yoktu. Nihat Akseymen'in (R.Yürükoğlu) eşi Merih Akseymen Kudsal (Emine Engin) 1 Mayıs'ın farkını şöyle anlatmaktadır: "Bilen yoldaş oradaki 'yüksek' makamlarca sevilmiyordu. Başka genel sekreterlere uygulanan protokol ona uygulanmazdı. Hatta 1 Mayıs'ta alanlar dolana kadar yüzüne bile bakılmazdı." (Merih Akseymen Kudsal, 'Giriş,' Nihat Akseymen (R.Yürükoğlu), **Irmak Gibi Mektuplar 1974-1976**, TÜSTAV Yay., İst., 2003, s.35)

İsmail Bilen'in ölümünden sonra TKP MK Genel Sekreterliği görevine getirilen Nabi Yağcı (Haydar Kutlu), bu değerlendirmeye 22 Temmuz 2003 tarihinde şöyle yanıt verdi: "Sevgili Emine Engin, Mektuplar'da 'İki Mimli' başlığı altında, 'Bilen Yoldaş, yüksek makamlarca sevilmiyordu. Başka genel sekreterlere uygulanan protokol ona uygulanmazdı. Hatta 1 Mayıs'ta alanlar dolana kadar yüzüne bile bakılmazdı' diyor (Sovyetler'i kastederek). Bu değerlendirme üzerinde durmak gerekli. Doğrular da var, yanlışlar da. Bilen Yoldaş'ın sevilmediği yargısı yanlış. Sevmeyen oydu. Ama Sovyetler'i değil, yeni yönetimleri, Sovyet pratiğini iyi tanıyordu kuşkusuz Bilen. Eleştiriyordu da. Gündelik hayatta görülen

saçmalıklar üzerinde birlikte çok konuştuk.” (A.Bülent Karataş ve diğerleri, **Konca Yazışmaları**, TÜSTAV Yay., İst., 2005, s.366)

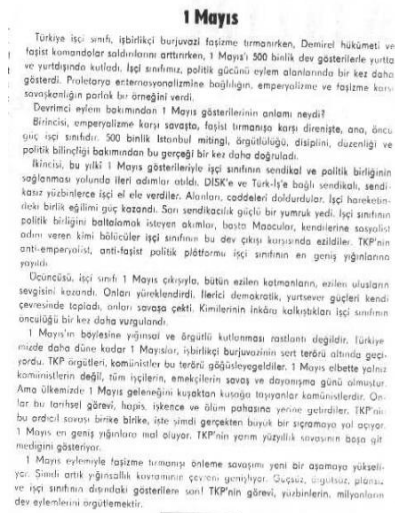
Nabi Yağcı'nın 27 Temmuz 2003 tarihli iletisi de şöyleydi:

“Sevgili Emine Engin, 1 Mayıs öncesi ve sonrası ayırımı yapıyor. Konuya böyle bir ayırımla bakmak yerindedir. Elbette 1 Mayıs'tan sonra TKP'ye bakış farklılaşması doğaldı, tıpkı TKP'nin de farklılaştığı gibi. (...)

“1 Mayıs bir bakıma, uzun yıllar radyodan başka etkinliği olmayan bir parti için –ki bize ‘radyocular’ diye sataşıldığını biliyorsunuz- rüşütünün ispatı idi. Bu duygu hepimizde vardı, kendimize olan güvenimiz artmıştı. Bu olumlu taraf. Ama aynı zamanda bu güven giderek aşırı güvene vardı, gücümüzü abartmaya vardı, bu durum kendi dışımızdaki diğer siyasi çizgilere karşı daha da sekte olmamızı getirdi. Bu noktada pek çok partinin başına gelenleri bilen, yani deneyli olan SBKP, bizi açık değil ama dolaylı uyarıyordu. (...)

“Özellikle Bilen üzerinde 1 Mayıs'ın etkisi, bizim üzerimizdeki etkisinden çok daha fazlaydı. Bu da çok anlaşılabilir insani duygudur. Yıllarca bir etkinlik gösterememenin ezikliğini kim duymaz? Şimdi Bilen, bir bakıma tarihten rövans alıyordu. Bu nedenle de her şeyi bizim daha iyi yapacağımız, bizim deneyimimizin yeterli olduğu gibi bir psikoloji içindeydi.” (A.Bülent Karataş ve diğerleri, a.g.e., 2005, s.368-369)

TKP'nin gayri-resmi yayın organı niteliğindeki **Ürün Dergisi**, 1 Mayıs 1976'yı değerlendirirken, o günlerde TKP'nin içinde bulunduğu havayı çok iyi yansıtmaktadır: “1976 1 Mayıs'ı o yıl kapitalist Avrupa'da yapılan en büyük gösterilerden birisi oldu. Türkiye'nin yeryüzünde devrimci durumun en hızlı olgunlaştığı ülkelerden biri olduğu, emperyalizmin en zayıf halkalarından birisini oluşturduğu daha iyi görüldü.” (“1 Mayıs 1978'e Doğru,” **Ürün Sosyalist Dergi**, Sayı 36, Haziran 1977, s.5)

Atılım 1 Mayıs 1976, sayı 5 (29)

TKP'nin 1 Mayıs belgileri

- 1 Mayıs işçilerin ulusal bağışçılık, demokrasi, sendikal haklar ve sosyalizm için uluslararası savaş ve dayanışma günüdür!
- Emperyalizmin, işbirlikçi burjuvazinin dayattığı, Demirel Hükümeti, işçi sınıfının, halkımızın düşmanıdır!
- Savaşın, sömürün, kono baltanın bu hükümeti devirmek gündemindedir! Bunun için ilericiler, yurtsever, demirciler güçler ve örgütler işçi sınıfının savaşı çizgisinde elele vermediler!
- TKP, demokratik, ilericiler bir hükümetin kurulmasını savaşında halkımızın yanındadır!
- İşçi sınıfının sendikal, politik haklarını budoğan yasa ve yasakların kaldırılması, işçi hareketinin son sendika ağlarından temellenmesi için savaşı! İşçi sınıfının birliği için savaşı!
- Söz, yaz, yürüyüş, gösteri örgütlenmeleri, örgüt kurma, demokratik hakları hükümetin etkisiz sağlama için savaşı!
- Genel grev, işsizlik sigortası, ekonomik ve sosyal hakları uğrunda savaşı!
- İşsizliğe, gorbolizme, emperyalizme, bugünkü savaş düzenini maddetmek için köklenen anti-komünistler karşı savaşı!
- Faşist MHP'nin kapatılması için savaşı!
- TKP, hükümetimize karşı eziyet yasakları değil, toprak reformu yasasını çıkaracak bir hükümeti kabına girmek için savaşı!
- İşçi köylü bağışçılığı devrimin temel dayanağıdır!
- İlerici, yurtsever gençlerin işçi sınıfı ile bağışçılığının güçlenmesi için savaşı! Macululara, Toçukçılara, emperyalizme karşı savaşı!
- Emekçi kadrolara eşit iş, eşit ücret haklarını kazanması için savaşı! Evde ve işyerinde politik, sosyal her alanlarda kadroların demokratik haklarına kavuşması, özajformaktan kurtulmaları için savaşı!
- Bütün ulusal sorunlarını, özellikle büyük bir yığın olan Kürt halkının ulusal, demokratik haklarına kavuşması için savaşı!
- Silahlı kuvvetler, emperyalizmin, NATO'nun, işbirlikçilerin, rüşvet yiyen generalerin elinden kurtulmalıdır! Ordu, halkımızın ulusal bağışçılık, barış, demokrasi için emperyalizme ve yeni antlaşmaya karşı yığılıcağa savaşta destek olmalıdır!
- Topraklarımızdaki NATO ve Amerikan istisnasını kaldırılması için savaşı! Emperyalizmin harpçi bloklarından çıkması için savaşı!
- TKP, halkımızın bütün bu savaşlarını Eylem Programı'na almıştır. TKP'ne kono savaşın kaldırılması ulusal bir savaş ve zorunludur. Bunun için savaşı!
- Dünyada, Avrupa'da ve bölgemizde barış ve güvenliğinin güçlenmesi için savaşı!
- Büyük kamusal Sovyetler Birliği, öteki sosyalist ülkeler ve Arap halkları ile, bütün emekçilerle yakın dostluk ve kardeşlik yarattı. İşçilerin kurulması için savaşı!

Atılım 1 Nisan 1976, sayı 4 (28)

TKP'nin resmi yayın organı **Atılım** da 1 Mayıs 1976'yı şöyle değerlendiriyordu:

“Türkiye işçi sınıfı, işbirlikçi burjuvazi faşizme tırmanırken, Demirel hükümeti ve faşist komandolar saldırılarını arttırırken, 1 Mayıs'ı 500 binlik dev gösterilerle yurtta ve yurtdışında kutladı. İşçi sınıfımız, politik gücünü eylem alanlarında bir kez daha gösterdi. Proletarya emperyalizmine bağlılığın, emperyalizme ve faşizme karşı savaşçılığın parlak bir örneğini verdi. (...)

“1 Mayıs'ın böylesine yığınsal ve örgütlü kutlanması rastlantı değildir. Türkiyemizde daha güne kadar 1 Mayıslar, işbirlikçi burjuvazinin sert terörü altında geçiyordu. TKP örgütleri, komünistler bu terörü göğüsleyegeldiler. 1 Mayıs elbette yalnız komünistlerin değil, tüm işçilerin, emekçilerin savaş ve dayanışma günü olmuştur. Ama ülkemizde 1 Mayıs geleneğini kuşaktan kuşağa taşıyanlar komünistlerdir. Onlar bu tarihsel görevi, hapis, işkence ve ölüm pahasına yerine getirdiler. TKP'nin bu ardıcıl savaşı birike birike, işte şimdi gerçekten büyük bir sıçramaya yol açıyor. 1 Mayıs en geniş yığınlara mal oluyor. TKP'nin yarım yüzyıllık savaşının boşa gitmediğini gösteriyor.” (“1 Mayıs,” **Atılım Dergisi**, Sayı 29, 1 Mayıs 1976, s.2)

DİSK'in 1 Mayıs'ı kutlama hazırlıkları Mart ayında kamuoyuna duyuruldu. Kemal Türkler, 13 Şubat 1976 günü yapılan kuruluş yıldönümü toplantısı konuşmasında, “1 Mayıs, işçi sınıfının birlik, mücadele ve dayanışma günüdür” dedi. **DİSK Ajansı'nın** 7 Mart 1976 günlü sayısında da “1 Mayıs İşçi Bayramının” kutlanacağı duyuruldu.

Kutlamaya ilişkin ilk somut adım, DİSK Yürütme Kurulu'nun 2 Nisan 1976 tarihli kararı oldu:

“1 Mayıs'ın bütün dünyada işçi bayramı olarak kutlanması nedeniyle, Türkiye'de de 1976'dan itibaren İşçi Bayramı olarak kutlanması ve bu yıl

için uygulanacak program ve bu programlarla ilgili organizasyon DİSK Başkanlar Konseyinin 31 Mart ve 1 Nisan tarihlerinde yapılan toplantısında görüşülmüş, DİSK Yürütme Kurulu'na önerilen Başkanlar Konseyi görüşleri de Yürütme Kurulunca görüşülerek, 1976'dan itibaren 1 Mayıs'ın 'İşçi Dayanışma Günü' olarak kutlanmasına, (...)"

"Bundan böyle 1 Mayıs'ın her yıl İşçi Bayramı olarak kutlanabilmesi amacı ile, üye sendikalarımızın yapacağı toplu sözleşmelere aşağıdaki maddenin konulmasına,

a) 1 Mayıs genel tatil günü, diğer bütün dünya ülkelerinde de olduğu gibi İŞÇİ BAYRAMI olarak kutlanabilmesi amacı ile işyeri tatil yapılır ve herhangi bir nedenle işçi çalıştırılmaz.

b) 1 Mayıs'ın arifesi olan 30 Nisan günü saat 12:00'den sonra işyerinde ücretli tatil yapılır. Bugüne ait işçi ücretleri herhangi bir nedenle kesilemez.

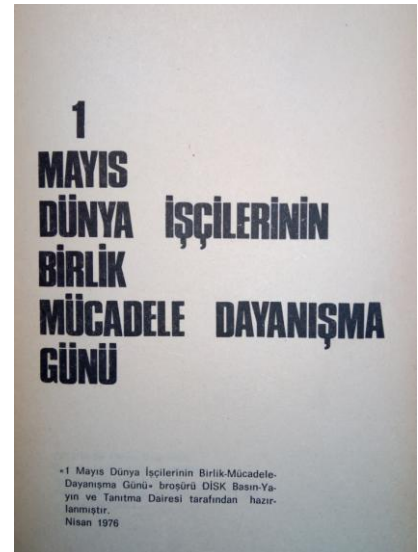
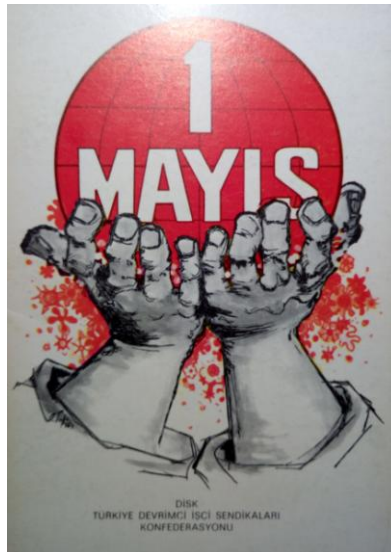
c) 1 Mayıs İşçi Bayramı için, Nisan ayının ikinci yarısı içinde işçiye 500 TL (1000 TL) tutarında bayram ödeneği verilir." (Nail Güreli, **İki 1 Mayıs**, Gür Yay., İst., 1979, s.18-19)

Kemal Türkler, DİSK Başkanlar Konseyi'nin 1 Nisan 1976 günlü toplantısını açarken yaptığı konuşmada, 1 Mayıs kutlamaları için aşağıdaki çağırışı yaptı: "Hazırlığını yaptığımız 1 Mayıs, DİSK'li, Türk-İş'li veya bağımsız sendikalarda örgütlü, siyasal eğilimleri değişik olan yüzbinlerce işçinin birlik, mücadele ve dayanışma günüdür. 1976'nın 1 Mayıs'ında, yani kısa bir süre sonra, DİSK, işçi sınıfının birlik ve dayanışmasını dile getiren bu günü yüzbinlerce işçinin katılımıyla kutlayacaktır." (**DİSK Ajansı**, No.976/144, 1.4.1976, aktaran Konuk Yay., **Yaşasın DİSK, Sınıf ve Kitle Sendikacılığında Atılım, 1975-1977**, İst., 1977, s.60-61)

DİSK ve bağlı sendikalar, 1 Mayıs kutlamasına geniş bir katılımın gerçekleşmesini sağlamak amacıyla etkili bir çalışma yaptılar, yüzbinlerce **DİSK Ajansı** özel sayısı ve broşür dağıttılar, yaygın bir afişleme ve yazılama yaptılar. Diğer demokratik kitle örgütleri de, DİSK'in girişimiyle başlatılan bu sürece katıldı. 20 Nisan 1976 günü DİSK Genel Merkezi'nde yapılan toplantıya katılan ve DİSK'in ilkeleri çerçevesinde Taksim'de 1 Mayıs kutlamasına katılacağını belirten örgütler şunlardı (Konuk Yay., a.g.e., 1977, s.191): Tüm İktisatçılar Birliği (TİB), Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÖB-DER), Tüm Memurlar Birleşme ve Dayanışma Derneği (TÜM-DER), İlerici Kadınlar Derneği (İKD), Tüm Teknik Elemanlar Derneği (TÜTED), İlerici Gençler Derneği (İGD), Tüm Yüksek Tekniker ve Teknikerler Derneği (TYTTD), Halkçı Devrimci Gençlik Derneği (HDGD), İstanbul Kıbrıslılar Öğrenim ve Kültür Derneği (İKÖK), Tüm Sağlık Personeli Derneği (TÜS-DER), Genç Sosyal Devrimciler Birliği Derneği (GSB), Pahalılık ve İşsizlikle Mücadele Derneği (PİM), İstanbul Yüksek Öğrenim Kültür Derneği (YÖKD), Özgür Düşünce ve Dayanışma Derneği (ÖZ-DER).

TKP'nin DİSK aracılığıyla işçi sınıfı hareketine kazandırdığı uygulamalardan biri de işyeri örgütlenmeleridir. Bu uygulama ilk olarak 1 Mayıs hazırlıkları sırasında gündeme geldi. 15-16 Haziran 1970 olayları öncesinde de işyerlerinde bazı komiteler kurulmuştu; ancak 1 Mayıs hazırlık çalışmaları çok daha örgütlü ve düzenli oldu. İşyerlerinde oluşturulan komiteler, DİSK Genel Merkezi'nde oluşturulan 1 Mayıs Üst Komitesi'ne bağlı olarak çalıştı.

DİSK'in hazırladığı "**1 Mayıs**" broşürü de kutlamanın daha bilinçli bir zemine oturmasına katkıda bulundu. Broşürün kapağında TKP'li ünlü ressam Orhan Taylan'ın çizimi bulunuyordu. Kırmızı renkli bir dünyayı iki elin avuçlarının içinde gösteren bu çizim daha sonraki yıllarda da yaygın bir biçimde kullanıldı. (DİSK, **1 Mayıs, Dünya İşçilerinin Birlik Mücadele Dayanışma Günü**, Yay.No.19, İst., 1976, 64 s.)

DİSK Genel Sekreter Yardımcısı (ve TKP'nin üst düzey yöneticisi) Aydın Meriç'in 1 Mayıs 1976 günü **Politika Gazetesi'**nde yayımlanan yazısında 1975 yılında TSİP tarafından yapılan kutlama görmezden geliniyordu: "1925'ten tam 51 yıl sonra, 1976'da, 1 Mayıs'ın coşkuyla, örgütlü olarak yeniden kutlanması, bir yandan işçi sınıfımızın 56 yıllık geleneğinin sürdürülmesinde, öte yandan bağımsızlık, demokrasi, barış ve toplumsal ilerleme yolunda emperyalizme ve faşizme karşı güçbirliğinin mücadele alanlarında gerçekleşmesinde yeni, somut bir adım olmaktadır." (Aydın Meriç, "1 Mayıs 1976," **Politika Gazetesi**, 1.5.1976)

Bu tarihte TKP'nin kontrolü altında bulunan **Politika Gazetesi**, 1 Mayıs mitingine yüzbinlerce kişinin katıldığını ileri sürdü. (**Politika Gazetesi**, 2.5.1976) Ancak, güvenlik güçlerinin iddiası, İstanbul Taksim Meydanı'ndaki 1 Mayıs 1976 gösterisine yaklaşık 60.000 kişi katıldığı biçimindeydi. (Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı (İstanbul), **İddianame, DİSK, DİSK'e Bağlı Sendikalar, DİSK ile Ortak Amaç ve Faaliyetlerde Bulunan Kişi ve Kuruluşlar Soruşturması: I: DİSK**, İst., 1981, s.123)

Katılımcılar sabahın erken saatlerinden itibaren Beşiktaş, Saraçhane, Şişli ve Kabataş'ta toplandılar. Beşiktaş'tan başlayan yürüyüşün en önünde DİSK Yönetim Kurulu üyeleri yer alıyordu. Arkalarında, 13 CHP'li milletvekili vardı. Daha sonra ise sendikaların, çeşitli demokratik kitle örgütlerinin ve sosyalist partilerin yönetici ve üyeleri yer alıyordu. Katılımcıların meydana yerleşmeleri 14.30 dolaylarında tamamlandı. (**Cumhuriyet Gazetesi** ve **Politika Gazetesi**, 2.5.1976)

1 Mayıs gösterilerinde en yaygın olarak DİSK'in belirlediği şu sloganlar kullanıldı (**DİSK Ajansı 1 Mayıs 1976 özel sayısı**): Bir Mayıs bir Mayıs ilk dileğimiz, yaşatacak seni tunç bileğimiz; birleşin, gelin, yerden yükselin; işçiyiz güçlüyüz, devrimci öncüyüz; bağımsız Türkiye; iş ekmek hürriyet, sömürüye nihayet; faşizme geçit yok.

Çeşitli siyasal örgütler, kendi sloganlarını yazılı ve sözlü olarak miting meydanına taşıdılar. Slogan yarışlarının dışında, farklı siyasal gruplar arasında kavga olmadı.

Kemal Türkler miting konuşmasına 1 Mayıs'ın tarihini, anlamını ve önemini anlatarak başladı. Daha sonra, dünyada emperyalizme karşı verilen mücadelenin başarılarından, sosyalizmin yeni kazanımlarından söz etti. Dünyada siyasal güçler dengesinin, bağımsızlık, demokrasi, barış ve toplumsal ilerlemeden yana güçler ve halklar lehine hızla değiştiğini söyledi. Ancak, gerileyen emperyalist sistemin saldırganlığının arttığına dikkat çekerek, emperyalist güçlerin sosyalist sisteme ve halkların mücadelesine karşı silahlanmayı ve soğuk savaşı kışkırttığını ileri sürdü. Şişli'deki darbeye ABD'nin rolünü hatırlattı.

Kemal Türkler, konuşmasının daha sonraki bölümünde MC iktidarının uygulamalarını eleştirdi, DİSK'in temel taleplerini sıraladı ve faşizme karşı birleşme çağrısında bulundu. 1 Mayıs'ın DİSK'in önderliğinde kutlanmasının önemini vurgularken, aşağıdaki siyasi tavrı da gündeme getirdi:

"İşçi sınıfımız, örgütlenme ve örgütlü mücadele konusunda tüm emekçi katmanlara örnek oluyor. DİSK, işçi sınıfının devrimci sendikal birliğini sağlamak için mücadele ediyor. Artık DİSK, dost ve düşmanın hesaba katmak zorunda olduğu, güçlü, mücadelecı, kararlı ve sorumlu bir demokratik sınıf ve kitle örgütü olarak işçi sınıfımızın tek gerçek temsilcisi olmuştur. DİSK, sınıf ve kitle politikası temeli üzerinde, siyasal görüş ayrımı yapmayan tüm işçilere açık bir örgüttür. DİSK, taşıdığı sınıfsal ve tarihsel sorumluluğun bilincindedir. Bunun gereği olarak, sağ ve soldan alacağı hiç bir ders olmadığı gibi, hiç kimseye de ders vermeye niyetli değildir.

İşçi sınıfının bilimini rehber edinmiş olan, sosyalizmden yana olduğunu açıkça vurgulayan DİSK, Genel Kurulunun kendisine çizdiği yoldan emin adımlarla ve hızla ilerlemektedir. Bugün, yüzbinlerce kadın ve erkek emekçinin, memurun, aydının, öğrencinin, DİSK'in çağrısına cevap vererek 1 Mayıs'ı kutlamaları, örgütümüzün birleştirici, mücadelecisi ve sorumlu siyasetinin yeni ve tarihsel bir başarısıdır. Bu başarıyı hazmedemeyenler, soğukkanlılıklarını yitirerek bölücülük tuzağına düşmekte ve işçi sınıfından itibar görmemektedirler. Bu arada, işçi hareketine ters ve yabancı, maceracı ve bozguncu bazı akımlar da, attıkları sloganlar ve davranışlarıyla sermaye sınıflarının ekmeğine yağ sürüyorlar. Bu gibi akımları etkisizleştirecek olan da, yine örgütlü demokratik kitle hareketleridir.” (DİSK Ajansı, 976/153, 1.5.1976)

Kemal Türkler'in 1 Mayıs konuşmasında verilen bazı mesajlar, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi tarafından sert bir biçimde eleştirildi. TSİP'in yayın organı olan **Kitle Dergisi**'nin 10 Mayıs 1976 tarihli sayısında şunlar yazıyordu:

“Bütün bu gerçekler, DİSK Genel Başkanının mitingde yaptığı konuşmada ileri sürdüğü ‘DİSK (...) bir demokratik sınıf ve kitle örgütü olarak işçi sınıfımızın tek gerçek temsilcisi olmuştur’ iddiasını havada bırakmaktadır. Bu iddianın gerçeklerle taban tabana zıt ve asılsız olduğu bizzat yüzbinlerce işçi, emekçi ve ilerici tarafından Taksim alanında ispatlanmıştır. Öyle ki, ‘tek gerçek’ örgütün değişmeyen liderini dinlemek için hemen hiç kimse kendini zorlamamıştır. Bunun böyle olmasında şüphesiz ki DİSK Başkanının, sosyalizm açısından hiç güven vermeyen sınanmış geçmişinin büyük rolü vardır. Ama, DİSK'in politik alternatif olmadığını, olmayacağını pek iyi bilen geniş kitlelerin de böylesi bir iddiayı ve DİSK yönetimini politik olarak ciddiye almayışlarının da önemli payı vardır. Denecektir ki, ‘sürç-ü lisan olmuş!’ Türkler'in kastettiği sendikal örgüttür, yoksa siyasi örgüt değil.’ (Çünkü partiler de demokratik sınıf ve kitle örgütleridirler). Biz böyle olduğunu hiç sanmıyoruz. Çünkü DİSK yöneticileri sosyalist partilerin hiçbirini tanımadıklarını söyleyerek, bu konuda tavırlarını defalarca göstermişlerdir. Son olarak 1 Mayıs'ı tertiplerken, demokratik kitle örgütleriyle yaptıkları toplantılara partileri çağırılmayarak ve bu partilere davetiye dahi göndermezken CHP İstanbul İl Başkanını ve CHP'li Belediye Başkanını baş köşelere oturtarak aynı tutumlarında, yani kendi dışındaki sosyalist çizgileri yok saymakta ısrarlı olduklarını göstermişlerdir.

*“ ‘Yok, ondan değil, aslında işçi sınıfının siyasi hareketi de DİSK'te temsil edilmektedir. Zaten MC düşürüldüğü takdirde teşkil olunacak hükümette DİSK'in de yer alması önerileri bunu doğrulamaktadır’ deniyorsa, bu daha da kötü ve o ölçüde zararlı bir yaklaşımdır. Üstelik DİSK liderinin konuşmasında ileri sürdüğü ‘DİSK'in sağdan ve soldan alacağı hiçbir ders yoktur’ iddiası, bu doğrultudaki yorumu kuvvetlendirir niteliktedir. Bir sendikanın, esas anlamda ekonomik mücadelenin aracı olan bir örgütün ‘soldan alacağı ders olmadığı’ iddiası, aynı zamanda kendisini siyasi örgüt ilan etmesi ya da siyasi mücadeleyi de kendisinin yürüteceği anlamından başka hiçbir yoruma elverişli olamaz.” (“Daha Güçlü 1 Mayıs'ları Bekleyen Sorunlar,” **Kitle Dergisi**, Sayı 108, 10 Mayıs 1976, s.3)*

TSİP, aynı yazıda, tüm eksiklik ve aksaklıklarına karşın, düzenlenen 1 Mayıs mitingi nedeniyle “DİSK'in gayretlerini olumlu karşıladığını” belirtti ve “DİSK'in yeniden sosyal demokrasinin kuyruğunda rehavete” çekilmemesini diledi.

DİSK'in sol kamuoyunda itibarının yükselmesinde 1 Mayıs kutlamaları önemli bir rol oynadı. 1 Mayıs mitinglerinde gerçekleşen büyük katılım, DİSK'in bir gövde gösterisi olarak algılandı. Bu nedenle, gerek TKP'lilerin yönetiminde olduğu dönemde, gerek daha sonraları, DİSK yöneticileri 1 Mayıs kutlamalarında öncülüklerini ellerinden kaçırmamaya büyük özen gösterdiler ve alternatif örgütlenme girişimleri karşısında sert tavır aldılar.

1 Mayıs kutlaması DİSK Basın Bürosu tarafında şu şekilde değerlendirildi:

“7 Mart 1976 tarihinde verdiği demeçle Genel Başkan 1 Mayısın ülkemiz ve işçi sınıfı hareketi açısından önemini şu şekilde belirtmiştir:

‘(...) 1 MAYIS emekçi sınıf ve kitlelerin, Bağımsızlık-Demokrasi, Barış ve Toplumsal İlerleme doğrultusunda gelişen mücadeledeki kararlılığını belgeleyen bir gün olacaktır. (...)

“1 Mayıs'a katılmaya karar veren örgütler şunlardır: TÖB-DER, İKD, TÜM-DER, TİB, TÜTED, İGD, Tüm Yüksek Tekniker ve Teknisyenler Derneği, HDGD, İKÖKD, TÜS-DER, GSB, PİM, İYÖKD, ÖZ-DER. (...)

“1 Mayısın sosyalist sistem, uluslararası işçi hareketi ve ulusal kurtuluş savaşlarından yana değişen dünya koşullarında kutlandığını ve ülkemiz açısından taşıdığı özel tarihsel önemi belirten Türkler, emekçileri ve tüm ilericiyi şu temel hedefler doğrultusunda birlikte savaşım vermeye çağırıştır:

- Faşizme karşı, demokrasi ve özgürlük için birleşelim.
- Aşırı sömürü ve kâr düzeni kapitalizme karşı birleşelim.
- Savaş kışkırtıcısı, yağmacı, halkımızın ve dünya halklarının baş düşmanı emperyalizme karşı birleşelim.
- Savaşa karşı, dünya barışı için birleşelim.
- Bağımsız, sömürsüz ve demokratik Türkiye için birleşelim.
- İlerici, demokratik emekçi halkımızdan yana ve ulusal bir iktidar için birleşelim.
- Emekçi halkımıza ve demokrasiye düşman tekeli sermayeye ve MC iktidarına karşı birleşelim.” (**DİSK Ajansı**, 976/154, 4.5.1976; DİSK, a.g.e., 1977, s.74-75, 76)

Adalet Partisi Millet Meclisi Grup Başkanvekilleri Oğuz Aygün ile İlhami Ertem 4 Mayıs 1976 günü yaptıkları ortak açıklamada, 1 Mayıs mitinginin bir komünizm gösterisi olduğunu ileri sürdüler; NATO’dan ve CENTO’dan çıkılmak istenmesini eleştirdiler ve şöyle dediler: “Bunları ‘özgürlük’ diye hoşgörü ile karşılamak gaflet olur. Türk devletinin bağımsızlığını korumak için akan şehit kanlarına ihanet olur. (...) Adalet Partisi Millet Meclisi Grubu olarak, savcılarını, mahkemelerini, güvenlik kuvvetlerini, basını, bütün milli kuruluşları, milli göreve çağırıyoruz. İşçi Bayramı, şu veya bu hak istemi bahanedir. Gaye, bağımsız Türkiye Cumhuriyeti’ni bir ‘komünist uydusu’ yapmak, tarih boyu hür yaşamış büyük Türk milletini köleleştirmektir.” (**Yeni Asır Gazetesi**, 5.5.1976)

Bu gelişmelerin ardından Genel-İş Genel Başkanı ve CHP Milletvekili Abdullah Baştürk ile, CHP Aydın Milletvekili Şükrü Koç ve İzmir Milletvekili Süleyman Genç, 1 Mayıs’ın “işçi bayramı” adı altında kutlanması için bir kanun teklifi verdiler. (**Cumhuriyet Gazetesi**, 22.5.1976)

İktidarda Adalet Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve Milli Selamet Partisi ortaklığındaki Milliyetçi Cephe Hükümeti’nin bulunduğu ve Amerikan emperyalizminin Türkiye’de iç savaşı kışkırttığı koşullarda 1976 yılında Taksim’deki 1 Mayıs kutlaması, Türkiye işçi sınıfı ve sendikacılık hareketi tarihinde önemli eylemlerden biri oldu.